

Opis źródła:

Sulpicjusz Sewer żył na przełomie IV i V w. n.e., pochodził z Akwitanii w Galii. Studiował w akwitańskim Bordeaux, gdzie poznał Paulina z Noli. W wieku około 30 lat nawrócił się – być może pod wpływem narzeczonej – na chrześcijaństwo. Był prawnikiem, a karierę zawodową ułatwiały mu zdolności oratorskie. Po śmierci żony zrezygnował z kariery adwokata, a spotkanie z Marcinem z Tours zachęciło go do prowadzenia mniszego życia. Niedaleko Tuluzy wraz z kilkoma przyjaciółmi założył klasztor Primuliacum. Prawdopodobnie został wyświęcony na prezbitera, ale wiódł życie mnicha pisarza. Być może jeszcze za życia swojego mistrza, biskupa Marcina z Tours, Sulpicjusz postanowił spisać żywot tego przyszłego świętego. Spotkał się jednak z krytyką swojego dzieła. W obronie dorobku już zmarłego biskupa Marcina oraz własnego utworu napisał *Listy*, a następnie *Dialogi*. Prace Sulpicjusza były bardzo poczytne i wywarły wielki wpływ na hagiografię średniowiecza. Około 400 r. Sulpicjusz rozpoczął pracę nad "Kroniką", której fragment zaprezentowano niżej. Twórca *Kroniki* chciał w niej przedstawić historię świata z punktu widzenia chrześcijaństwa. Adresatem utworu mieli być zarówno poganie, jak i chrześcijanie. *Kronika* w średniowieczu służyła jako podręcznik do nauki historii. Dzieło opisuje dzieje od stworzenia świata po czasy współczesne autorowi. Pod koniec życia Sulpicjusz zajmował się ewangelizacją w swoim regionie. Zmarł około 420 r. Uważa się go powszechnie za jednego z najwybitniejszych prozaików późnej starożytności. Nazywany jest jednym z ojców hagiografii¹.

Miejsca wydania i polskie tłumaczenie:

Sulpicius Severus, *Chronica*, wyd. K. Halm, w: *Suplicii Severi libri qui supersunet, Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*, t. 1, Wien 1866, s. 3–105.

La Chronique de Sulpice Sévère, t. 1–2, wyd., wstęp i przekł. A. Lavertujon, Paryż 1896–1899.

Sulpicius Severus, *Chronica*, wyd. G. de Senneville-Grave, *Sources Chrétiennes*, 441, Paryż 1999.

Sulpicjusz Sewer, *Kroniki*, przekł. P.J. Nowak, wstęp i red. nauk. J. Pochwat, Kraków–Tyniec 2017.

¹ Wstęp. Sulpicjusz Sewer – autor ciekawy i mało znany, w: Sulpicjusz Sewer, *Kroniki*, przekł. P.J. Nowak, wstęp i red. nauk. J. Pochwat, Kraków–Tyniec 2017, s. 21–40; J. Szymiczek, Sulpicius, w: *Słownik pisarzy antycznych*, red. A. Świderkówna, Warszawa 1982, s. 440; A. Bober, *Kronika Sulpicjusza Sewera*, „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*” 1986–1987, vol. 19/20, s. 183–184; M. Cytowska, H. Szelest, *Literatura rzymska. Okres cesarstwa: autorzy chrześcijańscy*, Warszawa 1994, s. 108, 149, 160–161, 184–185, 320, 329; E.R. Curtius, *Literatura europejska i łacińskie średniowiecze*, tłum. i oprac. A. Borowski, Kraków 2009, s. 156, 241, 256, 319, 431, 440–441, 543.

Miejsce przechowywania źródła:

Oryginał źródła nie zachował się. Jedyne zachowane rękopisy pochodzą z XI w. z Nadrenii, obecnie jest przechowywany w Bibliotece Watykańskiej.

Tekst źródła:

Sulpicjusz Sewer, *Kroniki*, przekł. P.J. Nowak, wstęp i red. nauk. J. Pochwat, Kraków–Tyniec 2017, s. 287–295.

[...]

Czasy chrześcijańskie**Jezus: 5500 lat po stworzeniu****XXVII**

Wtedy cudzoziemiec Herod, syn Antypatra Askalony, starał się i uzyskał od senatu i ludu rzymskiego rządy królewskie w Judei. W jego osobie Żydzi po raz pierwszy zaczęli mieć króla obcokrajowca. Albowiem gdy już zbliżało się [przyjście] Chrystusa, według zapowiedzi proroków było konieczne, żeby zostali oni pozbawieni swoich przywódców, aby nie oczekiwali niczego poza Chrystusem. Za tegoż Heroda, w trzydziestym trzecim roku jego panowania, narodził się Chrystus, za konsulów Sabinusa i Rufina, dnia dwudziestego piątego grudnia.

Jednak tych rzeczy, które są zawarte w Ewangeliach i następnie w Dziejach Apostolskich, nie odważyłem się poruszać, aby forma zwięzłego dzieła nie umniejszała czegoś z powagi tych spraw, [dlatego] opiszę pozostałe [wydarzenia]. Po narodzeniu Pana Herod królował [jeszcze] cztery lata: bo w całości czas jego panowania obejmował trzydzieści siedem lat. Po nim [rządził] tetrarcha Archelaus dziewięć lat, a [następnie] Herod Antypas lat dwadzieścia cztery. Gdy on był królem, w roku osiemnastym jego rządów, Pan został ukrzyżowany, podczas gdy konsulami byli Fufiusz Geminus i Rubellius Geminus. Od tamtego czasu aż do konsulatu Stilichona upłynęły trzysta siedemdziesiąt dwa lata.

Początek prześladowań**XXVIII**

Łukasz spisał Dzieje Apostolskie aż do czasu, w którym Paweł został przywieziony do Rzymu za panowania Nerona, który był najbardziej podły, nie powiem, że spośród władców, ale spośród wszystkich ludzi, a nawet dzikich bestii. On to okazał się godnym tego, by jako pierwszy rozpocząć prześladowanie. Nie wiem, czy również jako ostatni go nie wypełnił, jako że na podstawie opinii wielu zostało przyjęte, że [to właśnie] on miał przyjść przed Antychrystem. Ta sprawa [by mnie] zachęcała, abym w sposób pełniejszy ukazał jego wady, gdyby nie to, że wchodzenie w tak rozległe opisy nie należy do tego dzieła. Zadowolę się tylko zaznaczeniem tego, że spośród wszystkich podłości i okrucieństw posunął się do tego, że zabił swą matkę, a potem także poślubił jakiegoś Pitagorasa na sposób uroczystych zaślubin: nałożono cesarzowi ślubny welon; był posag i łożo małżeńskie, i płonące pochodnie weselne, i wreszcie to wszystko, co można zobaczyć u kobiet, i to nie bez zawstydzenia, było tam widziane. Gdy zaś chodzi o pozostałe jego czyny, nie wiem, czy bardziej czuję niesmak, czy wstyd, żeby je przedstawić. On pierwszy przystąpił do usunięcia imienia chrześcijańskiego: bo zawsze wady są wrogie cnotom, a wszyscy najlepsi przez niegodziwych są uważani za czyniących im wyrzuty.

Albowiem w tym czasie w mieście [Rzymie] Boża religia nabierała znaczenia, gdy Piotr sprawował tam urząd biskupa, a także został doprowadzony do Rzymu Paweł, po tym jak odwołał się do cesarza od niesprawiedliwego wyroku namiestnika. Przychodzili wtedy do niego liczni ludzie, by go posłuchać, którzy pod wpływem zrozumianej prawdy i cudów Apostołów, których oni wtedy często dokonywali, przyłączali się do kultu Boga. Wtedy bowiem doszło do słynnego starcia Piotra i Pawła z Szymonem. On to, aby udowodnić, że jest bogiem, z pomocą magicznych sztuczek wzleciał do góry podpierany przez dwa demony; lecz gdy demony zostały przepędzone modlitwami Apostołów, on spadłszy na ziemię, połamał się na [kawałki] przed oczyma ludu.

XXIX

Tymczasem gdy chrześcijaństwo obfitowało już w wielką ilość wiernych, zdarzyło się, że Rzym spłonął przez pożar, a Neron pozostawał w Antium. Lecz opinia wszystkich zwracała na władcę nienawiść za ten pożar i uważano, iż cesarz szukał chwały odbudowania miasta na nowo. A Neron nie robił niczego, by nie myślano, że to on wydał rozkaz [wywołania] pożaru. Przeto skierował nienawiść na chrześcijan i niewinnym zadawano najokrutniejsze tortury: owszem, wymyślono także nowe [rodzaje] śmierci, by okryci skórami zwierząt ginęli

rozszarpani przez psy, wielu było krzyżowanych lub palonych w płomieniach, wielu było zachowanych na to, by po zapadnięciu zmroku byli paleni jako nocne oświetlenie.

Tak na początku zaczęto srożyć się przeciw chrześcijanom. Później także religia była zabroniona przez ustanowione prawa, a na mocy wydanych rozporządzeń nie wolno było jawnie być chrześcijaninem. Wtedy Paweł i Piotr zostali skazani na karę śmierci. Pierwszemu z nich została mieczem odcięta głowa. Piotr zaś został wywyższony na krzyżu. Gdy te wydarzenia działy się w Rzymie, Żydzi nie mogąc znieść niesprawiedliwości swego namiestnika Festusa Florusa, zaczęli się buntować. Przeciwko nim jako prokonsul został przez Nerona wysłany Wespazjan, który po wielu i ciężkich walkach zmusił pokonanych, aby schronili się wewnątrz murów Jerozolimy.

Tymczasem Neron, znienawidziwszy także siebie samego z powodu świadomości swoich zbrodni, odsunął się od spraw ludzkich i nie wiadomo, czy postanowił sam sobie śmierć [zadać], ale jest pewne, że jego ciało nie zostało znalezione. Stąd istnieje przekonanie, że nawet jeśli sam siebie przeszył mieczem, to jednak wyleczywszy ranę został zachowany, według tego, co o nim zostało napisane: „a rana jego śmiertelna została uleczona; ponieważ ma być posłany przy końcu świata, aby wypełnił tajemnicę niegodziwości [...]”.

Słowniczek pojęć:

Herod, syn Antypatra Askalonity – Herod I Wielki, król Judei w latach 37–4 p.n.e.

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Herod-I-Wielki;3911308.html>

Judea – prowincja rzymska od 6 r. n.e. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Judea;3918458.html>

Herod Antypas – syn Heroda I Wielkiego, tetrarcha w Perei i Galilei; skazał na śmierć Jana Chrzciciela <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Herod-Antypas;3911307.html>

Lukasz – Łukasz Ewangelista, święty

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Lukasz-Ewangelista;3935369.html>

Paweł – Paweł z Tarsu, Apostoł Narodów, święty, męczennik; zginął w Rzymie podczas prześladowań za czasów Nerona <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Pawel;3955156.html>

Neron – cesarz rzymski w latach 54–68; za jego rządów zarządzono pierwsze, wielkie prześladowanie chrześcijan <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Neron;3946745.html>

Piotr – Piotr Apostoł, Szymon Piotr, święty; męczennik czasów prześladowań za Nerona <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Piotr;3957445.html>

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Dlaczego Żydom miało zależeć, aby Herod był królem Judei?
2. Jakie sposoby datowania wydarzeń przyjmował w swoim utworze Sulpicjusz Sewer?
3. Jak rozumiesz słowa tekstu „Kroniki”: „w tym czasie w mieście [Rzymie] Boża religia nabierała znaczenia”?
4. Co było bezpośrednim powodem początku prześladowania chrześcijan za Nerona?
5. Jaką rolę w rozwoju chrześcijaństwa odegrali św. Paweł i św. Piotr?
6. Czym był edykt mediolański i kiedy został wydany?
7. Wyjaśnij różnice między chrześcijaństwem, a znanymi sobie religiami wschodnimi.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Dlaczego ortodoksyjni Żydzi zwalczali chrześcijan?
2. W jaki sposób upadek Cesarstwa Zachodniorzymskiego mógł wpłynąć na rozwój chrześcijaństwa?
3. Czy podległość Galilei Imperium Rzymskiemu mogła wywrzeć wpływ na powstanie i rozwój chrześcijaństwa? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Literatura pomocnicza:

- Bernet A., *Chrześcijanie w Cesarstwie Rzymskim: od prześladowań po nawrócenie, I-IV wiek*, przeł. P. Tylus, Kraków 2022, passim.
- Bober A., *Kronika Sulpicjusza Sewera*, „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*” 1986–1987, vol. 19/20, s. 183–184.
- Bosak Cz., *Leksykon wszystkich postaci biblijnych*, Kraków 2015, s. 574–575, 726–816, 1180–1197, 1216–1221, 1131–1133.
- Cary M., H.H. Scullard, *Dzieje Rzymu od czasów najdawniejszych do Konstantyna*, przeł. J. Schwakopf, Warszawa 1992, t. 1, s. 498, 575, 607, t. 2, s. 103–106.
- Christ K., *Historia Cesarstwa Rzymskiego. Od Augusta do Konstantyna*, do druku podał i przedśłowiem opatrzył L. Mrozewicz, przekł. A. Gierlińska, Poznań–Gniezno 2016, s. 719–745.
- Cieciela J., *Palestyna w czasach Jezusa. Dzieje polityczne*, Kraków 2000, passim.
- Curtius E.R., *Literatura europejska i łacińskie średniowiecze*, tłum. i oprac. A. Borowski, Kraków 2009, s. 156, 241, 256, 319, 431, 440–441, 543.
- Cytowska M., Szelest H., *Literatura rzymska. Okres cesarstwa: autorzy chrześcijańscy*, Warszawa 1994, s. 108, 149, 160–161, 184–185, 320, 329.

Grant M., *Neron*, przeł. A. Podzielna, Warszawa 1980, s. 112–123.

Jacynowska M., *Dzieje Imperium Romanum*, Warszawa 1995, s. 312–320.

Lemaire A., *Dzieje biblijnego Izraela*, przeł. M. Rostworowska, Poznań 1998, s. 95–110.

Szymiczek J., *Sulpicius*, w: *Słownik pisarzy antycznych*, red. A. Świderkówna, Warszawa 1982, s. 440.

Najważniejsze cezury:

Przedstawiony fragment „Kroniki” Sulpicjusza Sewera dotyczy czasów od narodzin Jezusa z Nazaretu do panowania cesarza Nerona włącznie. Do innych wydarzeń, godnych odnotowania, jakie miały miejsce w tym czasie, oprócz wielkiego prześladowania chrześcijan za Nerona, należą m.in. wcześniejsze ukrzyżowanie Jana Chrzciciela i Jezusa. Około 1 r. n.e. na terenie obecnych Czech i Moraw powstało silne państwo germańskich Markomanów. W latach 6–9 w Panonii i Ilirii wybuchło powstanie, zdławione przez Tyberiusza. W 6 r. Judea i Samaria znalazły się pod bezpośrednim zarządem Rzymu. W 9 r. Rzymianie ponieśli klęskę w bitwie w Lesie Teutoburskim z germańskim plemieniem Cherusków i utracili Germanię między Renem a Łabą. W latach 14–37 cesarzem Rzymu był Tyberiusz. Od 18 do 27 w Chinach miało miejsce powstanie Czerwonych Brwi, rozpoczęte przez głodujących chłopów. Obalono cesarza Wang Manga. W latach 25–57 w Chinach pod rządami cesarza Liu Xiu nastąpiła poprawa sytuacji chłopów. W latach 37–44 w Judei panował Herod Agryppa I, którego rządy odznaczyły się prześladowaniami chrześcijan. Od 41 do 54 r. urząd cesarza rzymskiego sprawował Klaudiusz. W 43 r. rozpoczął się podbój Brytanii przez Rzymian. W latach 44–66 w Palestynie miały miejsce rządy prokuratorów rzymskich. W 45 r. Rzym podporządkował sobie Mauretanię, a w roku następnym Trację. W 61 r. Rzymianie stłumili powstanie w Brytanii kierowane przez królową Icenów, Boudikkę. W 66 r. w Judei wybuchło antyrzymskie powstanie w Judei zapoczątkowane przez zelotów, zakończone zdobyciem Jerozolimy przez Rzymian.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Karolina Maciaszek